

2 AUGUSTUS 1998

THEMA

Niet oppotten

▶ Maak je niet bezorgd over materiele zaken, zegt Jezus tegen de mensen die hij ontmoet. Geen gemakkelijke opgave.

LUCAS 12:13-21 (31)

Rijkdom geeft zorgen

Van de vier evangelisten wijst Lucas het meest op de gevaren van rijkdom. Hij is daarin heel fel. Kijk bijvoorbeeld naar het verschil in weergave van de bergrede. Matteüs beperkt zich daarin tot de zaligsprekingen (5:3-12). Lucas voegt er een aantal vervloeking aan toe te beginnen met 'Wee u, gij rijken, want gij hebt uw vertroosting reeds' (6:24). Een ander voorbeeld: bij Lucas vind je niet alleen het bekende verhaal van de rijke jongeling, maar daarnaast ook de gelijkenissen van de verloren zoon (15:11-32) en van de rijke man en de arme Lazarus (16:19-31), die eveneens wijzen op de verderfelijke invloed die geld op mensen kan hebben. Als je niet oppast, kan rijkdom je het zicht benemen op wat echt belangrijk is. Dat is een inzicht dat op veel plaatsen in de bijbel opduikt. Op allerlei manieren herinnert Lucas 12:13-21 dan ook aan woorden uit het Oude Testament, met name uit de Psalmen en de wijsheidsliteratuur.

Psalmen over rijkdom

We weten dat Jezus heel vertrouwd was met de Psalmen. Het bekendste voorbeeld daarvan is dat Hij aan het kruis Psalm 22 aanhaalt: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten'. Ook in zijn spreken over de rijkdom sluit Jezus nauw aan bij wat sommige psalmen daarover bezingen. Met name in de psalmen 37, 49 en 73 komt dit thema aan de orde. Daar klinkt aanvankelijk de klacht over de rijkdom van de onrechtvaardige tegenover de moei-

ten van de gelovige. Gaandeweg maakt de verontwaardiging over deze oneerlijke verdeling plaats voor het inzicht dat uiteindelijk een mens geen baat heeft bij zijn rijkdom. Want niet alles is te koop. Je leven hoort niet tot je bezit, zo zegt ook Jezus. Wie dat niet begrijpt, is ondanks al zijn rijkdom eigenlijk niets meer dan een onnozel beest stelt Psalm 49. Asaf zegt het in Psalm 73 van zichzelf: 'Ik was als een redeloos dier zolang ik nog niet besepte dat de ware rijkdom is dat je bij God mag horen en dat je zo een erfdeel voor eeuwig hebt'. Precies dezelfde gedachte vinden we verwoord in Lucas 12:21 waar sprake is van 'rijk zijn in God'.

Geld verdeelt

Anders dan in de genoemde psalmen gaat het in Lucas 12 niet om onrechtmatig verkregen bezit. Maar het bezit blijkt een slechte uitwerking te hebben op de betrokkenen. De man die zich vanuit de schare tot Jezus wendt met de vraag over de verdeling van de erfenis is meer gericht op het bezit dan op zijn broer. Hij gaat voorbij aan het goede, zoals in de psalmen wordt bezongen, dat 'broeders tezamen wonen' (Psalm 133). De begeerte om het bezit voor zichzelf te hebben staat tussen hen in. Jezus weigert daarom met hem mee te gaan. Hij laat zich niet verleiden om een beslissing te nemen op een vlak waarop Hij niet thuis is. Hij nodigt de man uit eens naar zichzelf te kijken via een gelijkenis. Wellicht zal hij daardoor ontdekken dat zijn onvrede met de huidige situatie op een andere manier bestreden moet worden.

Prediker over rijkdom

De gelijkenis van de man die sterft voordat hij kan gaan genieten van zijn rijkdom herinnert aan 'het kwaad', waargenomen door de Prediker (6:1-2). Het kwaad dat God soms een mens heel veel geeft maar dat God die

mens daar (door zijn dood) niet van laat genieten. Prediker leidt daaruit af dat het maar beter is om te leven bij de dag. Het heeft geen zin om je zorgen te maken over dingen waarvan je toch niet weet of ze zullen gebeuren of niet. Dezelfde gedachte keert terug in Lucas 12:22-31. Het gaat hier om de kunst van het relativeren. Wanneer je de betrekkelijkheid (Prediker spreekt steeds van 'ijdelheid') van de dingen inzien, mag dat er niet toe leiden dat je niets meer de moeite waard vindt. Het gaat er juist om dat je onderscheid kunt maken tussen wat belangrijk is en wat minder of misschien helemaal niet wettelijk is. Bij Prediker ligt het accent op het aanwijzen van de 'ijdelheden', terwijl Jezus vanaf het begin van zijn prediking wijst op het ene waar het op aankomt: 'Zoekt eerst het koninkrijk'.

Gelijk het gras

De vergelijking van het menselijk leven met het kortstondig bestaande en kwetsbare gras kennen we uit de Psalmen, zoals Psalm 90 en 103. In Psalm 37 wordt de goddeloze rijke beeldend beschreven als 'een weelderige woekerplant' die na enige tijd spoorloos is verdwenen (vers 35-36). In Lucas 12:27-28 gebruikt Jezus deze vergelijking in zijn aansporing om te letten op de dingen die wel standhouden. Het is alsof Hij voortbordurt op de woorden uit Psalm 37:34: 'Wacht op de Here en bewaar Zijn weg'. Zo spoort Jezus de hoorder aan: 'Zoekt Zijn koninkrijk'.

Suggesties kinderliederen: 'Als je geen liefde hebt voor elkaar' uit *Alles wordt nieuw III*, lied 19 (NZV). 'Er was eens een rijke man' uit *Alles wordt nieuw III*, lied 14. 'Kijk eens naar de vogels' uit *Alles wordt nieuw IV*, lied 17.

Klaas Spronk

9 AUGUSTUS 1998

THEMA**Vrucht dragen**

▶ Als je weet hebt van het koninkrijk kun je niet langer passief afwachten.

LUCAS 12:32-48**Waakzaamheid**

De tekst uit Lucas voor deze zondag is een bundeling van verschillende korte teksten: van een teder bemoediging ('Weest niet bevreesd, gij klein kuddeke') tot verregaande voorschriften ('Verkoopt uw bezittingen') en ernstige waarschuwingen in de vorm van enkele gelijkenissen om waakzaam te blijven. Het verbindende element bij dit alles is de aankondiging van de komst van het koninkrijk. Aan het 'kleine kuddeke' wordt het toegezegd. In de daarop volgende aanwijzingen en vermaningen gaat het om de manier waarop je kunt reageren op die aankondiging van het koninkrijk.

Als lammeren onder de wolven

De aankondiging van de definitieve komst van het koninkrijk is een hart onder de riem voor mensen die lijden onder de druk van boosaardige machten, voor wie zich voelen als 'lammeren onder de wolven'. Jezus heeft die vergelijking gebruikt toen Hij zijn volgelingen uitzond (Lucas 10:3). Het helpt om vol te houden als je een vast vertrouwen hebt in de goede afloop. De volgelingen hoeven niet bang te zijn dat ze misschien tekort zullen schieten, omdat het doel hoog is gesteld. Jezus zegt dat dit doel in feite al is bereikt. Let op de voltooidetijd: 'Want het heeft uw Vader behaagd u het koninkrijk te geven'. Wie zich die blijde boodschap eigen maakt, krijgt de vrijheid om keuzes te maken, zoals die waarvan in het vervolg sprake is. Die zal zich niet laten misleiden door de valse zekerheid van het bezit.

Alsof dat een mens uiteindelijk zou kunnen redden (zie ook de toelichting bij zondag 2 augustus).

Op alles voorbereid

In de verzen 35-40 gaat het erom dat de aankondiging van de komst van het koninkrijk er niet toe mag leiden dat men passief gaat zitten afwachten. Integendeel, men moet reisvaardig zijn: 'Laten uw lendenen omgord zijn en uw lampen brandende'. Net zoals de Israëlieten klaar zaten in de nacht van Pesach om Egypte te verlaten, zo zullen Jezus' volgelingen alert moeten zijn, lettend op de tekenen, om op het goede moment in beweging te kunnen en durven komen. Het mag niet zo zijn dat men zich ingraaft of verschuilt achter schijnbaar onveranderlijke zekerheden. Men moet voorbereid zijn op het onverwachte en openstaan voor het ongebruikelijke. Heel verrassend wordt dat laatste geïllustreerd in vers 37. Anders dan je zou verwachten laat de heer zich bij zijn thuiskomst niet bedienen door zijn slaven. Hij keert de rollen om: 'Hij zal zich omgorden en hen aan tafel nodigen, en bij hen komen om hen te bedienen'. Dit is ongetwijfeld een verwijzing naar de rol die Jezus op zich neemt. De Zoon van God zal zich als een slaaf ter dood laten brengen. Zij die zijn wederkomst in heerlijkheid verwachten, kunnen er niet voor terugschrikken om ook zelf vaste rolpatronen te doorbreken. Zeker wanneer het gaat om situaties waarin mensen lijken te zijn vastgeroest en daarvoor weinig openheid kennen voor het nieuwe, voor tekenen van de komst van het koninkrijk.

Drie beelden

In de aansporing tot waakzaamheid gebruikt Jezus drie verschillende beelden: de komst van de bruidegom, de terugkeer van de heer des huizes en het moment van inbraak. De eerste twee zijn

positief, de derde negatief. Het geeft aan dat je op alles moet zijn voorbereid.

Eigen initiatieven

In het laatste gedeelte (vers 41-48) maakt Jezus duidelijk dat je niet zomaar vrijblijvend kennis kunt nemen van wat Hij je zegt. Je moet er wel wat mee doen. Petrus voelt dat aan als hij vraagt: 'Heer, zegt Gij met het oog op ons deze gelijkenis, of ook met het oog op allen?'

Met andere woorden: zou iedereen de tekenen der tijden moeten kunnen verstaan of is dat toch in de eerste plaats weggelegd voor de mensen die de boodschap van Jezus hebben gehoord?

Jezus gebruikt dan opnieuw het beeld van de slaven met hun eigen taak in het huis van hun afwezige heer. Ook al is de heer weg, ze weten toch wat hij wil en daar moeten ze dan wel naar handelen. Een goede dienaar heeft niet voortdurend het bevel van zijn heer nodig en zal zelf het initiatief nemen om zo te handelen als de heer wenst.

Daarnaast maakt Jezus onderscheid tussen de gewone dienaren en zij die boven hen zijn gesteld. De laatsten hebben extra verantwoordelijkheid en zullen daar ook op worden aangesproken. Ze mogen zeker geen misbruik maken van hun macht.

Nieuwe hemel, nieuwe aarde

De lezing volgens het rooster uit het Oude Testament, Jesaja 65:17-25, staat ook in het teken van de toekomstverwachting: 'Want zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.' Iedereen zal tot zijn/haar recht komen. Het werk zal met vreugde en vrucht worden gedaan. Het slot van deze profetie kondigt het einde aan van de angstige situatie waarnaar in Lucas 12:32 wordt verwezen: 'De wolf en het lam zullen tezamen weiden' (Jesaja 65:25).

Klaas Spronk

16 AUGUSTUS 1998

THEMA

Brandend van verlangen

Het verlangen naar het koninkrijk zal zijn als een brandend vuur, dat niet mag worden getemperd, maar juist moet worden aangewakkerd.

LUCAS 12:49-56

Tekenend der tijden

Er klinken in deze tekst ernstige en harde woorden. Jezus spreekt over vuur en verdeeldheid die Hij willens en wetens brengt onder de mensen. Wie de tekenen van wat er komen gaat wel ziet en weet wat ze betekenen maar er niet naar wil handelen, maakt Hij uit voor huichelaar.

Verterend vuur

Het wordt steeds duidelijker dat Jezus zich niet door God gezonden weet om 'zoete broodjes te bakken'. Hij is vuur komen brengen. In de bijbel wordt de ontmoeting met God vaak door vuur begeleid. Denk maar aan Mozes en het brandende braambos. Later gaat God het volk voor door de woestijn in wolk en vuur. Psalm 97:3 bezingt het 'vuur dat uitgaat voor Zijn aangezicht'. Aan zulk vuur dat mensen in vlam zet, moeten we ook hier denken. Jezus voegt er aan toe dat Hij 'ernaar verlangt dat het reeds op-laait' (de vertaling van het NBG is hier wat onduidelijk: 'wat is mijn wil als het reeds ontstoken is?'). Het wil niet anders zeggen dan dat Jezus graag ziet hoe Gods koninkrijk zich met macht doorzet. Hier passen ook de woorden uit Jeremia 23:29: (de lezing uit het Oude Testament volgens het rooster) 'Is niet mijn woord zó: als een vuur, luidt het woord des HEREN, of als een hamer, die een steenrots vermorzelt?'

Louterend vuur

Het vuur is nodig omdat er zoveel is dat nog moet worden gezuiverd of misschien zelfs weggebrand

om plaats te maken voor Gods koninkrijk. Het vuur zal de noodzakelijke helderheid geven. In Gods licht wordt zichtbaar hoe de dingen en de mensen in elkaar zitten. Jezus spreekt de dreigende woorden niet alleen aan het adres van anderen. Hij betreft ze eerst op zichzelf: 'Ik moet gedoopt worden.' Daarmee verwijst Hij naar zijn ondergaan in het water van de dood. Jezus geeft hiermee aan dat Hij ons wil voorgaan in die confronterende en zuiverende ontmoeting met God. Hij biedt de hoop dat het vuur ons uiteindelijk niet zal verteren, maar dat het een doorgang naar het koninkrijk zal zijn. Zo komen we dichtbij wat wordt bezongen in Psalm 66:10: 'Gij hebt ons gelouterd, o God, gelijk men zilver louterd' en in vers 12: 'Wij zijn door vuur en door water gegaan, maar Gij voerde ons uit in de overvloed'. Vuur krijgt hier dus een positieve betekenis.

Nag Hammadi

Deze gedachten uit het evangelie van Lucas zijn ook verwoord in het evangelie van Thomas: 'Wie Mij nabij is, is nabij het vuur; en wie ver van mij is, is ver van het koninkrijk', zegt Jezus (nr.82). Een uitspraak die best wel eens echt door Hem gedaan zou kunnen zijn. Dit apocriefe evangelie is één van de zogenaamde 'Nag Hammadi geschriften', genoemd naar de vindplaats Nag Hammadi in Egypte. Deze geschriften vertegenwoordigen de lange tijd verwaarloosde en verketterde, gnostische tak van het Christendom met veel aandacht voor de innerlijke wijsheid van de gelovige.

Vuur verdeelt

Wie aangeraakt is door het vuur van het evangelie zal zichzelf en de mensen om hem/haar heen in een nieuw licht zien. Dat kan leiden tot de conclusie dat dingen nu anders moeten. De nare ervaring van de eerste gemeente was

dat dit maar al te vaak leidde tot een breuk binnen de eigen familie. Uitgebreid wordt dat beschreven. Eerst in getallen. In een gezin van vijf zullen er drie tegen twee staan. Die getallen zijn gekozen om te wijzen op de ongelijkheid van de groepen. Je krijgt het probleem van de meerderheid en de minderheid. Het is moeilijk om daarmee om te gaan: hoe houd je het als minderheid vol? Maar ook: hoe ga je om met macht?

Vervolgens worden een aantal persoonlijke tegenstellingen genoemd van die vijf gezinsleden: vader tegen zoon, moeder tegen dochter, schoonmoeder tegen (de inwonende) schoondochter. Steeds wordt het ook omgekeerd: zoon tegen vader enzovoort. Van iedereen kan het initiatief uitgaan en niemand blijft buiten schot. Dat is allemaal heel bedreigend. Zoiets zou je toch liever, om de lieve vrede wille, uit de weg gaan. Er is ook geen sprake van dat dit allemaal moet worden toegejuicht. Er wordt slechts geconstateerd dat het onvermijdelijk is. Het bewaren van de lieve vrede kan ook te grote offers vragen. Men zou ervoor kunnen kiezen om het vuur van het evangelie voorlopig wat te temperen. Het gevaar is dan groot dat het wordt gedooft.

Aanvuring

Jezus vraagt ons vurig van geest te zijn. Niet lauw en afwachtend. Het is heel normaal dat je reageert op de tekenen in de natuur. Als je merkt dat het gaat regenen, neem je een paraplu mee. Zo leert Jezus ons om goed naar onszelf en onze wereld te kijken. Sommige dingen passen wel en andere niet bij het koninkrijk. Het is zonde om daar niet naar te reageren. Wie te traag is of te bang doet afbreuk aan dat koninkrijk. Vandaar Jezus' felle woorden: 'huichelaars!'.

Klaas Spronk

23 AUGUSTUS 1998

THEMA

Thuiskomen

Gods koninkrijk is er nog niet, maar licht soms ineens op in mensen en gebeurtenissen. Het is alsof je even thuiskomt. Een moment van inspiratie om de lange weg te gaan.

LUCAS 13:18-35

Gelijkenissen van het koninkrijk

In twee gelijkenissen maakt Jezus duidelijk hoe eenvoudig het is met het koninkrijk. De boodschap is simpel en er zijn geen ingewikkelde procedures vereist om hem te verwerkelijken. Vervolgens horen we van twee gebeurtenissen die illustreren dat het desondanks allemaal heel moeizaam gaat.

Tussen de twee gelijkenissen en de twee verhaalde gebeurtenissen in wordt gewezen op de weg die Jezus gaat: 'En Hij trok verder langs steden en dorpen, predikende en reizende naar Jeruzalem'. Dat is meer dan zomaar een opmerking terzijde. Sinds Lucas 9:51 worden we er aan herinnerd dat Jezus op weg is naar Jeruzalem. Steeds duidelijker wordt het wat voor een weg dat is. Hij leidt naar de kruisiging zoals het onheilspellend klinkt in 12:33: 'Doch Ik moet heden en morgen en de volgende dag reizen, want het gaat niet aan, dat een profeet buiten Jeruzalem omkomt'. Maar het gaat ook over de vraag welke weg Jezus' volgelingen kiezen.

Mosterdzaadje en zuurdesem

De beelden die Jezus gebruikt, spreken voor zich. De kracht van het koninkrijk laat zich niet afmeten aan de uiterlijke verschijning. Het is soms onmogelijk, maar ook onweerstaanbaar. Het ontbreekt vaak aan spectaculaire gebeurtenissen, maar het koninkrijk groeit wel door. Vaak doet het onzichtbaar zijn werk, zoals bij het zuurdesem. De beelden

spreken ook daarom zo sterk, omdat ze aansluiten bij de dagelijkse levensbehoeften. Het gaat om dingen die heel gewoon zijn, maar tegelijkertijd van levensbelang. Geen mens kan zonder het dagelijks brood en niemand kan zonder beschutting. Het aardige van deze beelden van boom en brood is dat ze kunnen worden uitgebreid. Bij de boom kun je nadenken over de wortels en over vertakkingen. Bij het brood over het mengsel van oud (zuurdesem) en nieuw en over het delen van het brood. Hierbij kan men echter ook vervallen in algemene waarheden die niet meer zo veelzeggend zijn. Daarom is het goed om te horen wat hierna gebeurt: het blijkt niet zonder slag of stoot te gaan. Gelijkenissen zijn geen verhaaltjes voor het slapen gaan.

Niet van een leien dakje

De weg die Jezus moet gaan laat zien dat het met het koninkrijk niet vanzelf gaat. Jezus zal nog een hele strijd te voeren hebben en ook voor zijn volgelingen zal het niet van een leien dakje gaan. Ze zullen moeten strijden 'om in te gaan door de enge poort'. Dat beeld wordt uitgelegd in de daarop volgende gelijkenis. Er is een tijd dat die poort open staat, maar ook een tijd dat hij gesloten is. Jezus vraagt ons om ook zelf een stap te doen, om niet lijdzaam af te wachten. Men moet kiezen zolang dat nog kan. De genoemde straf lijkt streng. Maar is in feite niet anders dan de keerzijde van de mogelijkheden die worden geboden. Beter is het de angst om in beweging te komen te overwinnen. Anders komt er in de plaats van die angst de spijt. Met spijt kun je niets doen, dat blijft bij 'geween en tandengeknars'. Angst en onzekerheid zijn te overwinnen. Jezus gaat ons voor op die weg. Het is uiteindelijk de Heer die de poort sluit. Als het gaat om zo'n beslissing mogen we niet in zijn plaats gaan staan.

Vers 29 lijkt aan te geven dat er meer mensen binnenkomen dan we in onze bange momenten denken.

Profetische boodschap

Jezus noemt zichzelf een profeet. De tegenwerking die Hij op zijn weg naar en later in Jeruzalem ondervindt, past daarbij. Een profetische boodschap vindt doorgaans een weinig enthousiast onthaal. Mensen blijken in staat te wennen aan dingen die eigenlijk niet door de beugel kunnen. Herodes kon het niet verdragen als iemand hem durfde te wijzen op zijn wangedrag. Het kostte Johannes de Doper de kop. Ook Jezus dreigt nu dit lot. Wanneer men Hem dat vertelt, maakt Hij duidelijk dat Herodes geen heerschappij heeft over Hem. Voor Jezus telt slechts het koninkrijk en dat breekt nu baan. Aan de door Hem verrichte tekenen is dat te zien en dat zal zeker het geval zijn 'op de derde dag'. Het zal met Jezus zo gaan als met zoveel profeten. Velen zijn ter dood gebracht, maar uiteindelijk is de ware profetie de mond niet te snoeren.

Jesaja 30:15-21

De oudtestamentische lezing (volgens het rooster) uit Jesaja sluit hierbij aan. De boodschap van de Here wordt eerst ter zijde gelegd. Men kiest voor het eigen inzicht. Gelukkig houdt God hardnekkig vol met zijn aanbod van genade en tenslotte zal ook het volk oog en oor krijgen voor de oproep: 'Dit is de weg, wandelt daarop om thuis te komen'.

Suggesties kinderliederen: 'Waar lijkt het op' uit *Alles wordt nieuw IV*, lied 18:1 (NZV). 'Het lied van het mosterdzaad' uit *Zing alle dagen III*, lied 14 (NZV). 'Wil je wel geloven dat het groeien gaat' uit *Alles wordt nieuw III*, lied 9.

Klaas Spronk